

Milliyetçi İdeolojinin Söylemsel Ve Duygusal Yönü: Devlet Bahçeli'nin 2023 Yılı Resmî Konuşmalarının İçerik Analizi

Ertuğrul Buğra Orhan¹

Özet

Bu çalışma, Devlet Bahçeli'nin 2023 yılı boyunca gerçekleştirdiği resmî konuşmaları temel alarak, milliyetçi ideolojinin söylemsel ve duygusal yapısını ampirik olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, milliyetçiliği normatif bir tartışma alanı olarak değil; ölçülebilir, gözlemlenebilir ve sistematik biçimde analiz edilebilir bir siyasal söylem pratiği olarak ele almaktadır. Araştırma kapsamında, Bahçeli'nin kamuoyuna açık konuşmalarından oluşan bir metin korpusu oluşturulmuş ve bu korpus frekans dağılımı analizi, tematik analiz ve duygu analizi yöntemleri birlikte kullanılarak incelenmiştir.

Analiz sonuçları, milliyetçi söylemin kavramsal düzeyde yüksek derecede yoğunlaşmış bir ulus-devlet çekirdeği etrafında yapılandığını göstermektedir. “Türkiye”, “Türk”, “millet”, “devlet” ve “cumhuriyet” gibi kavramlar, kolektif kimlik ve siyasal meşruiyetin temel referans noktaları olarak öne çıkmaktadır. Tematik analiz, söylemin ulus-devlet ve kolektif kimlik, devlet ve siyasal otorite, ideolojik hareket ve ittifak, ötekileştirme ve tehdit söylemi ile milli-dini meşruiyet olmak üzere beş ana tema etrafında örgütlendiğini ortaya koymuştur.

Duygu analizi ve tema × duygu matrisi bulguları, milliyetçi söylemin ağırlıklı olarak gurur ve öfke ekseninde yapılandığını, korku merkezli bir kriz söyleminin ise görece sınırlı kaldığını göstermektedir. Kolektif kimlik ve devlet temaları gurur duygusuyla ilişkilendirilirken, ötekileştirme söylemi öfke üzerinden inşa edilmektedir. Bu bulgular, milliyetçi ideolojinin pasif bir tehdit anlatısından ziyade, aktif aidiyet ve karşıtlık üretimine dayalı bir siyasal mobilizasyon mantığı izlediğini ortaya koymaktadır. Çalışma, lider söylemi, milliyetçilik ve siyasal duygu literatürüne Türkiye bağlamından özgün ve bütüncül bir katkı sunmaktadır.

1 Dr. Öğr. Üyesi –Fırat Üniversitesi, bugraorhan@firat.edu.tr, ORCID:0000-0003-2455-5441

1. Giriş

Siyasi söylem analizi, ideolojilerin ve siyasal kimliklerin nasıl inşa edildiğini anlamada modern siyaset biliminin temel araştırma alanlarından birini oluşturmaktadır. Siyasi söylem araştırmalarında uzun bir dilbilimsel gelenek bulunmakla birlikte, ‘siyasi söylem’ kavramının kendisinin neleri kapsadığına çok az dikkat edilmiştir. Yazarların 164 bilimsel makale üzerinde yaptıkları sistematik literatür taraması, siyasi söylemin genellikle kurumsal siyasi elitlerin ve özellikle sözlü monolog konuşmaların söylemiyle sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır (Randour, Perrez ve Reuchamps, 2020, s. 2).

Siyasi söylemin ideolojik boyutu, yapılan çalışmalarda sistematik bir çerçeveye kavuşturulmuştur. Van Dijk (2006), ideolojileri grupların paylaştığı temel bilişsel sistemler olarak tanımlamakta ve bu sistemlerin grup tutumlarını ve üyelerin belirli olaylar hakkındaki zihinsel modellerini kontrol ettiğini ileri sürmektedir. İdeolojik söylemin temel stratejisi, söylemin tüm seviyelerinde “Bizim İyi Yönlerimizi” ve “Onların Kötü Yönlerini” vurgularken, “Bizim Kötü Yönlerimizi” ve “Onların İyi Yönlerini” hafifletmektir. Bu durum “İdeolojik Kare” (Ideological Square) olarak adlandırılmaktadır (Van Dijk, 2006, s. 124). Van Dijk’a (2002) göre, ideolojiler büyük ölçüde metin veya konuşma yoluyla edinildiği, ifade edildiği ve yeniden üretildiği için, söylem analizi ideoloji çalışmalarında kritik bir öneme sahiptir.

Türkiye bağlamında milliyetçi söylem ve ideoloji, özellikle Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) özelinde akademik literatürde önemli bir yer tutmaktadır. MHP’nin 1965-1980 döneminde milliyetçi söyleminde somut bir değişimin yaşandığını ve partinin ideolojik gücü söz konusu dönemde seküler milliyetçilikten dini-muhafazakâr milliyetçiliğin sınırlarına doğru kaydığı görülmüştür. Bu ideolojik güç transferi, partinin kademeli olarak dönüşen siyasi söylemine yansımıştır (Aytaç ve Elçi, 2014, s. 182). Finlayson’ın (1998) vurguladığı gibi, milliyetçi söylemin içeriğinin incelenmesi ve milliyetçiliğin belirli bir tür ideolojik söylem olarak nasıl işlediğinin keşfedilmesi gerekmektedir. Türkiye’de AKP-MHP ittifakı bağlamında milliyetçi söylemin dış politikaya yansımaları da akademik ilginin konusu olmuştur. Bu bağlamda bir çalışma, AKP’nin iktidarını sürdürme ihtiyacının artan milliyetçi ve popülist davranışlara yol açtığını ve ana milliyetçi parti MHP ile bir ittifakın oluşumuna neden olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ittifak, Türk dış politikasında milliyetçi söylemin hakimiyetine katkıda bulunmuştur (Babayev ve Jumayeva, 2025, s. 548).

Siyasi konuşmaların ampirik analizinde içerik analizi metodolojisi merkezi bir rol oynamaktadır. Krippendorff’un (2004) kapsamlı çalışması, içerik analizini metinler, görüntüler ve sesler gibi anlamlı materyalleri analiz

etme yöntemi olarak tanımlamakta ve bu yöntemin sosyal gerçekliğe dair çıkarımlar yapılmasına olanak tanıdığını belirtmektedir. İçerik analizi, belirli kelimelerin, ifadelerin, konuların veya kavramların oluşumunu sayısal olarak ölçmeyi ve metinlerdeki anlamsal ilişkileri analiz ederek nitel çıkarımlar yapmayı sağlamaktadır. Frekans analizi, siyasi söylem araştırmalarında yaygın olarak kullanılan bir tekniktir. Piñeiro-Naval'in (2020) İspanyolca konuşulan ülkelerde iletişim araştırmalarında içerik analizi metodolojisinin kullanımı üzerine yaptığı çalışma, bu yöntemin uygulamalarını ve güvenilirlik değerlendirmesinin önemini vurgulamaktadır. Araştırmacılar, 2010-2014 döneminde Krippendorff'un Alpha (α) ve Cohen'in Kappa (κ) değerlerinin en yaygın kullanılan güvenilirlik ölçütleri olduğunu ve güvenilirlik değerlendirmesi raporlamasının 1985'te %20'den 2014'te %90'a yükseldiğini belirtmektedir (Piñeiro-Naval, 2020, s. 8).

Tematik analiz, siyasi söylemin derinlemesine anlaşılmasında tamamlayıcı bir yaklaşım sunmaktadır. Liu ve Ren'in (2018) Donald Trump ve Hillary Clinton'un 2016 başkanlık seçimi konuşmaları üzerine yaptıkları çalışma, makine tabanlı yöntemlerle duygu analizi ve yapısal konu modellemesini (structural topic modeling) birleştirerek söylemlerdeki duygusal eğilimleri ve tema stratejilerini ortaya çıkarmıştır. Çalışma, Trump'ın konuşmalarının Clinton'inkinden anlamlı derecede daha negatif olduğunu ve bu bulgunun farklı araştırma yöntemleri kullanan önceki çalışmaların bulgularını desteklediğini göstermiştir.

Duygu analizi, siyasi söylemin duygusal boyutunu sistematik olarak değerlendirmede önemli bir araç haline gelmiştir. Gnanapriya ve Anandan'ın (2025) sosyal medyada siyasi söylemin duygu analizi üzerine yaptıkları güncel çalışma, sosyal medya duygu örüntüleri ile seçim sonuçları arasında %78,3 tahmin doğruluğu ile anlamlı korelasyonlar olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmacılar, çok dilli siyasi söylemin ele alınması için yeni metodolojik yaklaşımlar sunarak literatürdeki kritik boşlukları ele almaktadır. Young ve Soroka'nın (2012) çalışması, siyasi metinlerde otomatik kodlama yoluyla duygu analizinin nasıl yapılacağını göstermekte ve Lexicoder gibi siyasi metinlerin analizi için özel olarak tasarlanmış araçların kullanımını önermektedir. Bu yöntem, özellikle haber makalelerinin duygusal içeriğinin analiz edilmesinde etkili olmuştur. Chilton ve Schäffner'in (2002) siyasi söylemin analizinde temalar ve ilkeler üzerine çalışması, siyasi söylemin sistematik analizinin nasıl yapılacağına dair temel bir çerçeve sunmaktadır. Yazarlar, siyasi söylemin metin ve konuşma olarak ele alınmasının analitik yaklaşımlardaki çeşitliliği nasıl zenginleştirdiğini göstermektedir.

Bu çalışma, Devlet Bahçeli'nin 2023 yılında yaptığı resmi konuşmaların içerik analizini frekans dağılımı, tematik analiz ve duygu analizi yöntemleriyle ele almaktadır. Milliyetçi ideoloji bağlamında yapılan bu analiz, MHP liderinin söylemsel stratejilerini sistematik bir şekilde ortaya koymayı ve Van Dijk'ın (2006) ideolojik söylem çerçevesi içinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın kavramsal tartışması, Türk milliyetçiliğinin çok boyutlu yapısını Finlayson'ın (1998) önerdiği şekilde milliyetçi söylemin içeriğinin incelenmesi perspektifiyle gerçekleştirilecektir.

2. Teorik Çerçeve: Milliyetçi İdeoloji ve Siyasal Söylem

Milliyetçilik, modern siyasal ideolojiler içerisinde hem kimlik inşası hem de siyasal meşruiyet üretimi bakımından merkezi bir konuma sahiptir. Anderson'un (1983) klasik yaklaşımında milliyet, "hayal edilmiş bir siyasal topluluk" olarak tanımlanmakta; bu hayalin sürekliliği ise büyük ölçüde semboller, anlatılar ve söylemler aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu yönüyle milliyetçilik yalnızca bir düşünce sistemi değil, aynı zamanda sürekli olarak yeniden üretilen bir söylemsel pratiktir.

Siyasal söylem analizi literatürü, ideolojilerin dil yoluyla nasıl kurulduğunu ve toplumsal gerçekliğin bu dilsel inşada nasıl çerçevelendiğini ortaya koymayı amaçlar. Van Dijk'a (2006) göre ideolojiler, toplumsal grupların paylaştığı temel bilişsel şemalar olup, söylem aracılığıyla üretilir, aktarılır ve meşrulaştırılır. Bu çerçevede siyasal konuşmalar, ideolojik konumlanışların en yoğun biçimde görünür olduğu metin türlerinden biridir. Van Dijk'ın "İdeolojik Kare" yaklaşımı, siyasal söylemlerde "biz" ve "onlar" ayrımının sistematik biçimde kurulduğunu; "bizim olumlu özelliklerimizin vurgulanması" ve "ötekinin olumsuz özelliklerinin öne çıkarılması" üzerinden ideolojik sınırların çizildiğini ileri sürmektedir.

Milliyetçi söylem, bu ikili karşıtlık mantığını özellikle güçlü biçimde barındırır. Smith'e (1991) göre milliyetçi ideolojinin temel bileşenleri; ortak tarih anlatısı, kültürel birlik, kader duygusu ve tehdit algısıdır. Bu unsurlar siyasal liderlerin söylemlerinde sıkça "devletin bekası", "milletin birliği", "iç ve dış düşmanlar" gibi kavramsal çerçeveler üzerinden yeniden üretilir. Billig'in (1995) "banal milliyetçilik" kavramı ise milliyetçi ideolojinin yalnızca kriz anlarında değil, gündelik ve rutin siyasal söylemler içinde de sürekli olarak yeniden üretildiğini göstermektedir. Resmî konuşmalar, bu banal milliyetçi yeniden üretimin en kurumsal örnekleri arasında yer alır.

Türkiye bağlamında milliyetçi ideoloji, tarihsel olarak devlet merkezli bir siyasal kültürle iç içe gelişmiştir. Bora'ya (2017) göre Türk milliyetçiliği, yalnızca etnik ya da kültürel bir kimlik söylemi değil; aynı zamanda güvenlik,

düzen ve devlet otoritesi etrafında şekillenen siyasal bir dünya görüşüdür. Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve liderliği etrafında şekillenen söylem, bu devlet merkezli milliyetçilik anlayışını güçlü biçimde yansıtmaktadır. Özellikle lider söylemi, partinin ideolojik sürekliliğini ve seçmen nezdindeki kimliksel sınırlarını koruyan temel bir araçtır.

Bu çalışmada kullanılan frekans dağılımı analizi, milliyetçi söylemin hangi kavramlar etrafında yoğunlaştığını ortaya koyarak ideolojik önceliklerin nicel görünümünü sunmaktadır. Krippendorff'un (2004) vurguladığı üzere, kelime ve kavram sıklıkları, söylemin yüzeysel yapısının ötesinde, ideolojik vurgu alanlarını anlamaya imkân tanır. "Devlet", "millet", "beka", "tehdit", "birlik" gibi kavramların tekrar yoğunluğu, milliyetçi ideolojinin söylemsel omurgasını görünür kılmaktadır.

Tematik analiz ise milliyetçi ideolojinin daha derin anlatı yapısını çözümlemeye olanak sağlar. Braun ve Clarke'ın (2006) yaklaşımına göre temalar, yalnızca sık tekrar eden konular değil; söylemin anlam dünyasını yapılandıran örüntülerdir. Milliyetçi söylem bağlamında bu temalar; "ulusal birlik", "devletin sürekliliği", "dış tehdit algısı", "iç düşman söylemi" ve "liderlik/otorite" gibi eksenler etrafında şekillenmektedir. Bu temalar, ideolojinin yalnızca ne söylediğini değil, nasıl bir siyasal gerçeklik sunduğunu da ortaya koymaktadır.

Duygu analizi ise milliyetçi ideolojinin rasyonel argümanlardan ziyade duygusal mobilizasyon üzerinden nasıl işlediğini anlamak açısından tamamlayıcı bir araçtır. Marcus, Neuman ve MacKuen'un (2000) "duygusal zeka modeli", siyasal söylemlerde korku, öfke ve gurur gibi duyguların siyasal bağlılık ve tehdit algısını güçlendirdiğini göstermektedir. Milliyetçi söylem, özellikle tehdit ve beka vurguları aracılığıyla negatif duyguları (kaygı, öfke) harekete geçirirken; birlik, tarih ve fedakârlık anlatıları yoluyla pozitif duyguları (gurur, aidiyet) pekiştirmektedir.

Bu bağlamda çalışma, Devlet Bahçeli'nin 2023 yılı resmi konuşmalarını; milliyetçi ideolojinin bilişsel (kavramlar), anlatısal (temalar) ve duygusal (duygu tonları) boyutlarını bütüncül biçimde ele alarak çözümlemektedir. Söylem, yalnızca siyasal bir iletişim aracı olarak değil, milliyetçi ideolojinin yeniden üretildiği temel bir mekanizma olarak ele alınmakta; Van Dijk'ın ideolojik söylem yaklaşımı ile milliyetçilik literatüründeki klasik kuramsal çerçeveler birlikte kullanılmaktadır.

3. Literatür

Milliyetçilik literatürü uzun süre ulusun modern inşasını açıklayan kuramsal yaklaşımlar üzerinden şekillenmiştir. Anderson'un (1983) "hayali

cemaatler” yaklaşımı, ulusun söylemsel ve anlatısal bir inşa olduğunu vurgularken; Smith (1991) ulusal kimliği tarihsel mitler, semboller ve kolektif hafıza üzerinden tanımlamıştır. Bu klasik çerçeveler, milliyetçiliğin ideolojik temellerini güçlü biçimde açıklamakla birlikte, milliyetçi ideolojinin güncel siyasal pratiklerde –özellikle siyasal liderlerin resmî konuşmaları aracılığıyla– nasıl üretildiği ve yeniden dolaşıma sokulduğu sorusunu sınırlı ölçüde ele almıştır. Billig’in (1995) “banal milliyetçilik” yaklaşımı, milliyetçi ideolojinin kriz anları dışında da gündelik siyasal dil ve kurumsal pratikler yoluyla yeniden üretildiğini göstermiştir; ancak bu perspektif dahi, lider söylemini sistematik bir metinsel korpus olarak analiz eden ampirik çalışmalara nadiren dayanmaktadır.

Siyasal söylem analizi literatürü, bu boşluğu doldurabilecek kuramsal ve metodolojik araçlar sunmaktadır. Van Dijk (2006), ideolojileri grupların paylaştığı bilişsel yapılar olarak ele almakta ve siyasal elit söyleminin bu yapıların yeniden üretimindeki merkezi rolüne dikkat çekmektedir. Van Dijk’ın “İdeolojik Kare” yaklaşımı, siyasal söylemlerde “biz” ve “onlar” ayrımının nasıl kurulduğunu analiz etmek için özellikle elverişlidir. Benzer biçimde Chilton ve Schäffner (2002), siyasal söylemin yalnızca içerik değil, aynı zamanda güç, meşruiyet ve kimlik üretimiyle ilişkili bir pratik olduğunu ileri sürmektedir. Ancak bu çalışmaların önemli bir bölümü, milliyetçiliği genel bir ideolojik kategori içinde ele almakta; milliyetçi ideolojinin kavramsal, tematik ve duygusal özgülüğünü ayrıntılı biçimde çözümlememektedir.

Son yıllarda siyaset bilimi literatüründe giderek güçlenen “text-as-data” yaklaşımı, siyasal metinlerin sistematik ve tekrarlanabilir biçimde analiz edilmesine olanak tanımıştır. Grimmer ve Stewart (2013), otomatik ve yarı-otomatik metin analizlerinin siyasal araştırmalarda önemli fırsatlar sunduğunu; ancak bu yöntemlerin kuramsal tasarımdan kopuk biçimde kullanılmasının ciddi geçerlik sorunları doğurabileceğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde Lucas ve arkadaşları (2015), bilgisayar destekli metin analizlerinin araştırma tasarımını güçlendirdiğini, ancak kavram–ölçüm uyumunun ve bağlamsal doğrulamanın zorunlu olduğunu göstermiştir. Bu metodolojik tartışma, milliyetçi ideolojinin söylemsel yapısını analiz eden çalışmalar açısından, nicel ve nitel yaklaşımların birlikte kullanılmasını giderek daha gerekli hâle getirmektedir.

Milliyetçi söylemi güncel siyasal bağlamda ele alan çalışmaların önemli bir bölümü, milliyetçiliği popülizmle birlikte değerlendirmektedir. Mudde (2007), milliyetçi söylemin radikal sağ popülizmle birleşerek “halk” ve “elit/ötekiler” karşıtlığı üzerinden siyasal mobilizasyon sağladığını ileri sürmektedir. Brubaker (2017) ise popülizmi “ince bir ideoloji” olarak

tanımlamakta ve milliyetçilikle kurduğu esnek ilişkiye dikkat çekmektedir. Türkiye bağlamında bu yaklaşım, özellikle 2018 sonrası ittifak siyaseti ve 2023 seçimleri çerçevesinde yapılan çalışmalarda öne çıkmıştır (Elçi, 2023). Ancak bu literatürün önemli bir kısmı, milliyetçiliği popülizmin alt bileşeni olarak ele almakta; bu durum, devlet merkezli ve kurumsallaşmış milliyetçilik biçimlerinin analitik olarak arka planda kalmasına yol açmaktadır.

Buna karşılık, Türkiye’de milliyetçi söylemi güvenlik, devlet ve beka ekseninde ele alan çalışmalar, milliyetçiliğin yalnızca seçim dönemlerine özgü bir mobilizasyon aracı olmadığını; uzun erimli bir siyasal yönetim dili olarak işlediğini ileri sürmektedir. Bora (2017), Türk sağında milliyetçi ideolojinin devlet merkezli karakterini vurgularken; Zürcher (2004) bu söylemin tarihsel sürekliliğine dikkat çekmektedir. Daha güncel çalışmalar ise, AKP–MHP ittifakının milliyetçi söylemi iç siyasal hayatta kalma stratejisiyle ilişkilendirdiğini ve bu söylemin dış politika başlıklarıyla da eklemlendiğini göstermektedir (Kara, 2024; Yılmaz ve Bashirov, 2018).

Lider söylemine odaklanan ampirik çalışmalar ise ağırlıklı olarak Batı demokrasileri bağlamında yoğunlaşmaktadır. Örneğin Liu ve Ren (2018), ABD başkanlık kampanyası konuşmalarını tematik ve duygusal açıdan analiz ederek lider söyleminde duyguların merkezi rolünü ortaya koymuştur. Young ve Soroka (2012) ise siyasal metinlerde duygu analizinin nasıl sistematik biçimde uygulanabileceğini göstermiştir. Bununla birlikte, bu çalışmaların büyük bölümü milliyetçi ideolojiyi bağımsız bir analitik kategori olarak değil, genel siyasal iletişim çerçevesi içinde ele almaktadır.

Türkiye’de Devlet Bahçeli özelinde yapılan çalışmalar ise görece sınırlıdır ve çoğunlukla nitel söylem analizi ya da tarihsel-ideolojik değerlendirmelerle sınırlı kalmaktadır. Bahçeli’nin söylemini metafor kullanımı, retorik yapı veya belirli dış politika başlıkları üzerinden ele alan çalışmalar mevcuttur (Örneğin: Çelik, 2022; Taş, 2023); ancak bu çalışmalar genellikle dar bir tematik çerçeveye sahiptir ve geniş ölçekli bir metin korpusuna dayanmamaktadır. 2023 yılı gibi yüksek siyasal yoğunluk dönemlerinde, Bahçeli’nin resmî konuşmalarını bütüncül ve sistematik biçimde analiz eden çok yöntemli çalışmalar literatürde oldukça sınırlıdır.

Duygu analizi literatürü açısından da benzer bir boşluk söz konusudur. Siyasal metinlerde duygu analizinin metodolojik olanaklarını tartışan çalışmalar (Marcus et al., 2000; Liu, 2012) giderek artmakla birlikte, Türkiye’de lider konuşmalarına uygulanmış ve ideolojiyle doğrudan ilişkilendirilmiş örnekler sınırlı kalmaktadır. Bu durum, milliyetçi ideolojinin yalnızca kavramsal ve tematik değil, duygusal mobilizasyon stratejileri üzerinden de sistematik biçimde incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Bu literatür çerçevesinde üç temel boşluk öne çıkmaktadır. Birincisi, Türkiye’de milliyetçi ideolojinin lider merkezli resmî söylemler üzerinden, yıl bazlı kapsamlı bir korpus kullanılarak analiz edildiği çalışmaların sınırlı olmasıdır. İkincisi, mevcut çalışmaların büyük bölümünün ya nitel söylem analizine ya da tekil nicel tekniklere dayanması; kavramsal yoğunluk, tematik yapı ve duygusal tonların birlikte ele alınmamasıdır. Üçüncüsü ise, Devlet Bahçeli’nin söyleminin 2023 gibi kritik bir siyasal dönemde, çok boyutlu ve tekrarlanabilir bir metodolojiyle incelenmemiş olmasıdır.

Bu çalışma, söz konusu boşlukları doldurmayı amaçlayarak Devlet Bahçeli’nin 2023 yılı resmî konuşmalarını frekans dağılımı, tematik analiz ve duygu analizi yöntemlerini birlikte kullanarak incelemektedir. Bu yönüyle çalışma, milliyetçi ideolojiyi normatif bir tartışma konusu olmaktan çıkarak, ampirik olarak gözlemlenebilir ve ölçülebilir bir söylem pratiği olarak ele almakta ve liderlik, ideoloji ve siyasal söylem literatürüne özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

3.1. Araştırmanın Gerekçesi ve Yöntemi

Milliyetçilik, çağdaş siyaset bilimi literatüründe yalnızca bir ideolojik yönelim değil; kriz dönemlerinde siyasal mobilizasyonu, seçmen sadakatini ve rejim meşruiyetini yeniden üreten temel bir söylemsel mekanizma olarak ele alınmaktadır (Smith, 1991; Billig, 1995). Özellikle güvenlik tehditleri, jeopolitik çatışmalar ve iç siyasal kutuplaşmanın arttığı dönemlerde milliyetçi söylemin yoğunlaştığı; siyasal liderlerin bu ideolojik repertuarı bilinçli biçimde kullandığı birçok karşılaştırmalı çalışmada ortaya konmuştur (Mudde, 2007; Brubaker, 2017). Bu bağlamda milliyetçilik, yalnızca tarihsel ya da normatif bir ideoloji değil, ampirik olarak incelenebilir ve ölçülebilir bir siyasal söylem alanıdır. Bu çalışmanın milliyetçiliği merkezine almasının temel gerekçesi, Türkiye’de 2023 yılının hem seçim süreci hem de güvenlik ve dış politika gündemi bakımından milliyetçi söylemin en görünür olduğu dönemlerden biri olmasıdır. Seçim kampanyaları, lider konuşmaları ve resmî beyanlar, milliyetçi ideolojinin yalnızca programatik düzeyde değil, duygusal ve sembolik düzeyde de yoğun biçimde üretildiği metinlerdir. Bu nedenle 2023 yılı, milliyetçi söylemin söylemsel yapılarını analiz etmek açısından metodolojik olarak elverişli bir zaman dilimi sunmaktadır.

“Neden Devlet Bahçeli?” sorusu ise çalışmanın kişisel bir lider incelemesi mi yoksa ideolojik bir söylem çözümlemesi mi yaptığına ilişkin metodolojik bir ayrımı gerektirmektedir. Bu çalışma, Devlet Bahçeli’yi bireysel özellikleri nedeniyle değil; Türk siyasal sisteminde milliyetçi ideolojinin en kurumsallaşmış ve süreklilik arz eden temsilcisi olması nedeniyle analiz

etmektedir. Lider söylemi, parti ideolojisinin en yoğun ve en rafine biçimde üretildiği alanlardan biridir (Finlayson, 1998). Bu nedenle Bahçeli'nin resmî konuşmaları, MHP'nin ve daha geniş anlamda devlet-merkezli Türk milliyetçiliğinin ideolojik sınırlarını ve söylemsel önceliklerini gözlemlemek için analitik bir "ideal tip" işlevi görmektedir.

Metodolojik açıdan bakıldığında, siyasal lider konuşmalarının analiz edilmesi söylem çalışmalarında yerleşik ve meşru bir yaklaşımdır. Van Dijk'ın (2006) ideolojik söylem kuramı, özellikle elit söylemin ideolojilerin yeniden üretimindeki merkezi rolüne dikkat çeker. Elit aktörler, toplumsal grupların "biz" ve "onlar" ayrımını hangi kavramlar, temalar ve duygular üzerinden kurduğunu belirleyen temel söylem üreticileridir. Bu nedenle Devlet Bahçeli'nin resmî konuşmaları, milliyetçi ideolojinin bilişsel (kavramlar), anlatısal (temalar) ve duygusal (duygu tonları) boyutlarını birlikte analiz etmeye imkân tanımaktadır. Bu çalışmada kullanılan frekans dağılımı, tematik analiz ve duygu analizi yöntemlerinin birlikte kullanımı, tek boyutlu bir ideolojik okumanın ötesine geçmeyi amaçlamaktadır. Frekans analizi, milliyetçi söylemin hangi kavramlar etrafında yoğunlaştığını nicel olarak ortaya koyarken (Krippendorff, 2004), tematik analiz bu kavramların nasıl anlamlı bütünler hâline geldiğini göstermektedir (Braun ve Clarke, 2006). Duygu analizi ise milliyetçi ideolojinin yalnızca bilişsel değil, duygusal mobilizasyon üzerinden nasıl işlediğini açığa çıkarmaktadır (Marcus, Neuman ve MacKuen, 2000). Bu çok katmanlı yaklaşım, çalışmayı betimleyici bir içerik özetinden çıkararak teorik olarak açıklayıcı bir düzleme taşımaktadır. Bu çalışma, milliyetçiliği savunmak ya da eleştirmek gibi normatif bir amaç gütmemekte; milliyetçi ideolojiyi ampirik olarak gözlemlenebilir bir söylem pratiği olarak ele almaktadır. Kullanılan yöntemler, önceden tanımlanmış kodlama şemalarına, açık metodolojik adımlara ve tekrarlanabilir analiz süreçlerine dayanmaktadır. Bu yönüyle çalışma, ideolojik içeriği analiz ederken analistin ideolojik konumundan bağımsız kalmayı hedeflemektedir. Son olarak, Devlet Bahçeli'nin 2023 yılı konuşmalarının seçilmesi, lider söyleminin süreklilik ve değişim boyutlarını aynı anda gözlemleme imkânı sunmaktadır. Bahçeli'nin uzun süreli liderliği, milliyetçi ideolojinin kısa vadeli popülist dalgalanmalardan ziyade yapısal bir söylem mantığı içinde nasıl üretildiğini analiz etmeye olanak tanımaktadır. Bu durum, çalışmayı yalnızca Türkiye siyasetine özgü bir vaka incelemesi olmaktan çıkararak, liderlik, ideoloji ve söylem ilişkisini inceleyen karşılaştırmalı literatüre de katkı sunabilecek bir örnek hâline getirmektedir.

Bu çalışma, Devlet Bahçeli'nin 2023 yılı içerisinde kamuoyuna açık şekilde gerçekleştirdiği resmî konuşmaları temel veri seti olarak ele almaktadır. Analize dâhil edilen metinler; parti grup toplantıları, resmî beyanlar ve

kamuoyuna yönelik lider konuşmalarından oluşmaktadır. Tüm konuşma metinleri, Milliyetçi Hareket Partisi'nin resmî internet sitesi ve kamuya açık arşiv kaynaklarından elde edilmiş; konuşmaların tam metin hâlleri esas alınmıştır. Araştırmada analiz birimi olarak metin (speech-level) ve kelime/kavram (token-level) birlikte kullanılmıştır. Bu ikili yaklaşım, hem söylemin genel yapısal özelliklerini hem de ideolojik yoğunlaşmanın mikro düzeydeki göstergelerini analiz etmeye imkân tanımaktadır. Metinler analiz öncesinde standartlaştırılmış; noktalama işaretleri, anlamsal katkısı olmayan bağlaçlar ve dilsel tekrarlar temizlenmiş; ancak ideolojik anlam taşıyan tekrarlar (örneğin “beka”, “millet”, “devlet”) korunmuştur. Çalışmada, milliyetçi ideolojinin söylemsel yapısını çok boyutlu biçimde ortaya koyabilmek amacıyla frekans dağılımı analizi, tematik analiz ve duygu analizi birlikte kullanılmıştır. Bu yöntemlerin birlikte kullanımı, söylemin yalnızca hangi kavramları içerdiğini değil, bu kavramların hangi tematik bağlamlarda ve hangi duygusal tonlarla üretildiğini analiz etmeyi mümkün kılmaktadır.

Frekans dağılımı analizi, milliyetçi söylemin hangi kavramlar etrafında yoğunlaştığını ortaya koymak amacıyla uygulanmıştır. Krippendorff'un (2004) içerik analizi yaklaşımı doğrultusunda, belirli kelime ve kavramların metinler içerisindeki tekrar sıklıkları hesaplanmıştır. Bu analiz, ideolojik önceliklerin nicel bir görünümünü sunmakta ve tematik analize zemin hazırlamaktadır. Analiz sürecinde özellikle devlet, millet, beka, birlik, tehdit, vatan ve egemenlik gibi milliyetçi ideolojinin temel kavramlarına odaklanılmış; bu kavramların göreceli frekansları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Frekans sonuçları, söylemin ideolojik merkezinin hangi kavramlar etrafında kurulduğunu göstermek amacıyla yorumlanmıştır. Tematik analiz, Braun ve Clarke'ın (2006) önerdiği altı aşamalı yaklaşım temel alınarak gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada metinler tekrar tekrar okunarak veriye aşinalık sağlanmış; ikinci aşamada anlamlı söylem parçaları kodlanmıştır. Kodlama süreci, önceden belirlenmiş ideolojik kategorilere dayalı kapalı bir şema yerine, veri temelli (inductive) bir yaklaşımla yürütülmüştür. Üçüncü aşamada kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuş; dördüncü aşamada bu temalar milliyetçi ideoloji literatürü ışığında gözden geçirilmiştir. Son aşamada ise temalar adlandırılmış ve söylemin ideolojik yapısıyla ilişkisi yorumlanmıştır. Bu süreç sonucunda milliyetçi söylemin; ulusal birlik, devletin bekası, dış tehdit algısı, iç düşman söylemi ve liderlik/otorite gibi temalar etrafında yapılandığı tespit edilmiştir.

Duygu analizi, milliyetçi ideolojinin duygusal mobilizasyon boyutunu ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Analizde, siyasal metinlerde yaygın olarak kullanılan duygu sınıflandırma yaklaşımları esas alınmış; söylemin pozitif ve negatif duygu tonlarının yanı sıra korku, öfke, gurur

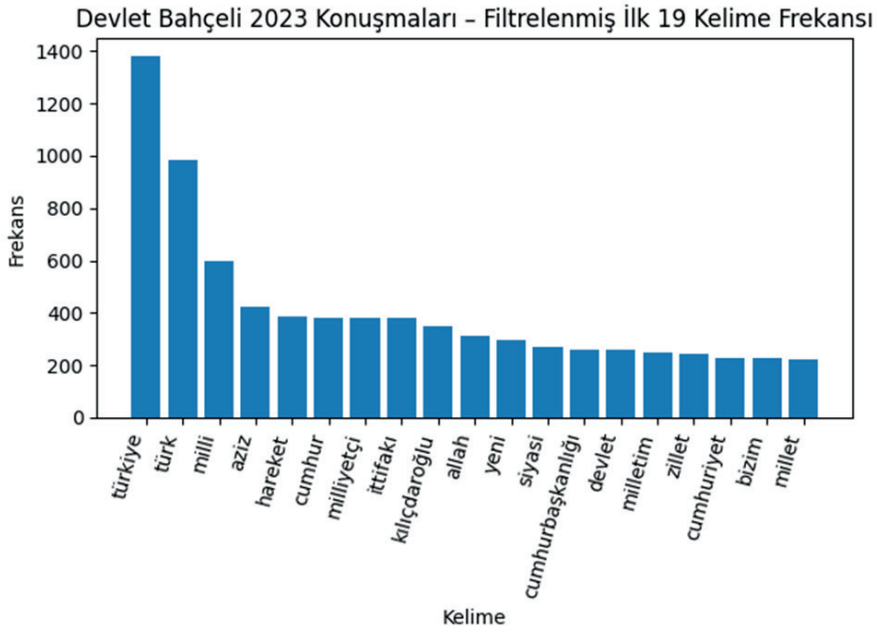
ve umut gibi alt duygu türleri de değerlendirilmiştir (Marcus, Neuman ve MacKuen, 2000). Duygusal tonlar, tematik yapılarla birlikte ele alınarak yorumlanmış; belirli temaların hangi duygu örüntüleriyle birlikte üretildiği analiz edilmiştir. Bu yaklaşım, milliyetçi söylemin yalnızca rasyonel argümanlara değil, duygusal çağrışımlara dayalı olarak da nasıl inşa edildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Çalışmada analitik güvenilirliği sağlamak amacıyla kodlama süreci sistematik biçimde yürütülmüş; tematik yapıların tutarlılığı metinler arası karşılaştırmalar yoluyla test edilmiştir. Analiz süreci şeffaf biçimde raporlanmış; kullanılan yöntemler ve analitik adımlar açıkça tanımlanmıştır. Bu yaklaşım, çalışmanın tekrarlanabilirliğini ve metodolojik sağlamlığını artırmayı hedeflemektedir.

4. Bulgular

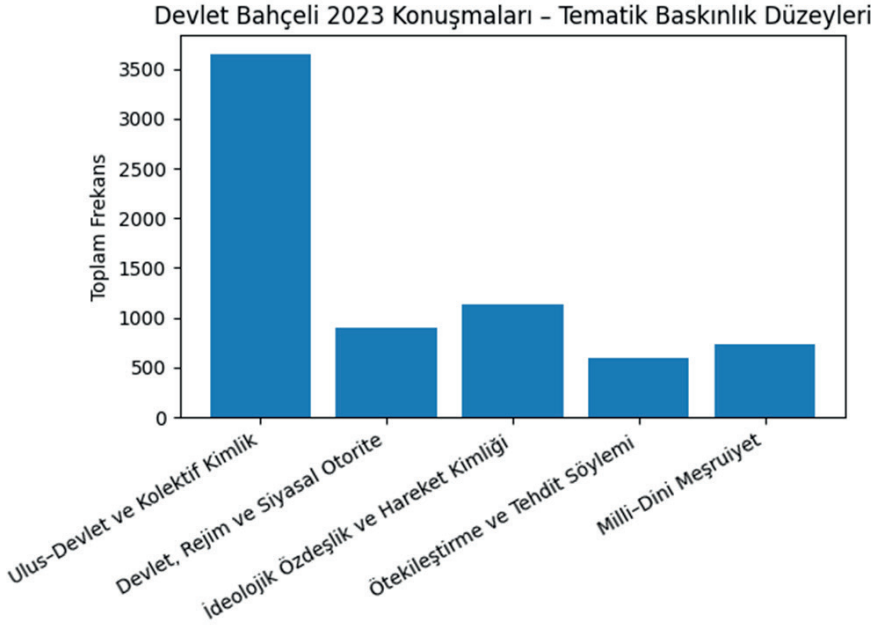
Bu bölüm, Devlet Bahçeli'nin 2023 yılı resmî konuşmalarına uygulanan frekans dağılımı, tematik analiz ve duygu analizi sonuçlarını sunmaktadır. Bulgular, milliyetçi söylemin kavramsal yoğunlaşma, tematik yapı ve duygusal örüntüler bakımından nasıl örgütlendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Analizler, yalnızca belirli kelime ve temaların sıklığını göstermeyi değil, bu unsurların milliyetçi ideolojinin söylemsel ve duygusal inşasındaki işlevlerini birlikte değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda bulgular, ilk olarak ideolojik açıdan anlamlı kavramların frekans dağılımı üzerinden ele alınmakta; ardından bu kavramsal yoğunlaşmanın tematik örüntülere nasıl dönüştüğü incelenmektedir. Son olarak, temalar ile duygusal kategoriler arasındaki ilişki analiz edilerek milliyetçi söylemin duygusal mimarisi ortaya konulmaktadır.

Grafik 1. Frekans Dağılımı

Bu çalışmada tematik analiz, Braun ve Clarke'ın (2006) veri temelli (inductive) yaklaşımı esas alınarak yürütülmüştür. Frekans analizi sonucunda ortaya çıkan ve işlevsel/bağlamsal kelimelerden arındırılmış 19 kavramsal birim, milliyetçi ideolojinin söylemsel çekirdeğini temsil eden anlamlı kümeler hâlinde sınıflandırılmıştır. Temalar, yalnızca kelime sıklığına değil, bu kelimelerin siyasal anlam üretimindeki işlevlerine göre oluşturulmuştur.

Grafik 2. Tematik Baskınlık Düzeyleri

Tema 1: Ulus–Devlet ve Kolektif Kimlik

Kavramlar:

Türkiye, Türk, millet, milletim, milli, cumhuriyet

Bu tema, milliyetçi söylemin temel ontolojik zeminini oluşturmaktadır. “Türkiye” ve “Türk” kavramları, siyasal topluluğun hem mekânsal hem de etnik/simgesel sınırlarını çizerken; “millet” ve “milletim” kullanımı, lider ile kolektif özne arasında doğrudan bir aidiyet ilişkisi kurmaktadır. “Milli” ve “cumhuriyet” kavramları ise bu kolektif kimliği devlet formu ve tarihsel süreklilikle ilişkilendirmektedir. Bu bağlamda tema, milliyetçi ideolojinin kimlik kurucu boyutunu temsil etmektedir.

Tema 2: Devlet, Rejim ve Siyasal Otorite

Kavramlar:

devlet, cumhur, cumhurbaşkanlığı

Bu tema, milliyetçi söylemin devlet-merkezli karakterini yansıtmaktadır. “Devlet” kavramı, soyut bir yönetim aygıtından ziyade korunması ve devam ettirilmesi gereken kutsal bir yapı olarak sunulmaktadır. “Cumhur” ve “cumhurbaşkanlığı” kavramları, yürütme erki ile ulusal irade arasında

doğrudan bir bağ kurarak siyasal otoriteyi meşrulaştırmaktadır. Bu tema, milliyetçi ideolojinin egemenlik ve yönetim boyutunu öne çıkarmaktadır.

Tema 3: İdeolojik Özdeşlik ve Hareket Kimliği

Kavramlar:

milliyetçi, hareket, ittifakı

Bu tema, milliyetçiliğin yalnızca bir düşünce sistemi değil, örgütlü ve süreklilik arz eden bir siyasal hareket olarak sunulduğunu göstermektedir. “Milliyetçi” kavramı ideolojik aidiyeti tanımlarken, “hareket” kelimesi bu ideolojiyi dinamik ve mücadeleci bir çerçeveye yerleştirmektedir. “İttifakı” kavramı ise milliyetçi söylemin koalisyon ve siyasal blok mantığı içinde yeniden üretildiğine işaret etmektedir. Tema, milliyetçi ideolojinin örgütsel ve siyasal strateji boyutunu temsil etmektedir.

Tema 4: Ötekileştirme ve Tehdit Söylemi

Kavramlar:

zillet, kılıçdaroğlu

Bu tema, milliyetçi söylemin çatışmacı ve dışlayıcı yönünü ortaya koymaktadır. “Zillet” kavramı, siyasal rakipleri ahlaki ve ulusal açıdan aşağılayıcı bir çerçevede konumlandırırken; “Kılıçdaroğlu” isminin yüksek frekansla kullanımı, ideolojik karşıtlığın kişiselleştirildiğini göstermektedir. Bu tema, “biz” ve “onlar” ayrımının söylem düzeyinde nasıl kurulduğunu ve milliyetçi ideolojinin negatif kimlik inşası boyutunu yansıtmaktadır.

Tema 5: Milli–Dini Meşruiyet ve Ahlaki Çerçeve

Kavramlar:

allah, aziz

Bu tema, milliyetçi söylemin dini referanslarla ahlaki bir zemin kazandığını göstermektedir. “Allah” ve “aziz” kavramları, siyasal söylemi kutsal bir çerçeveye yerleştirerek ideolojik pozisyonu yalnızca politik değil, aynı zamanda ahlaki ve manevi bir konum olarak sunmaktadır. Bu durum, milliyetçi ideolojinin seküler bir ulus anlatısı ile dini sembolizmi birlikte kullanan melez bir meşruiyet stratejisi izlediğine işaret etmektedir.

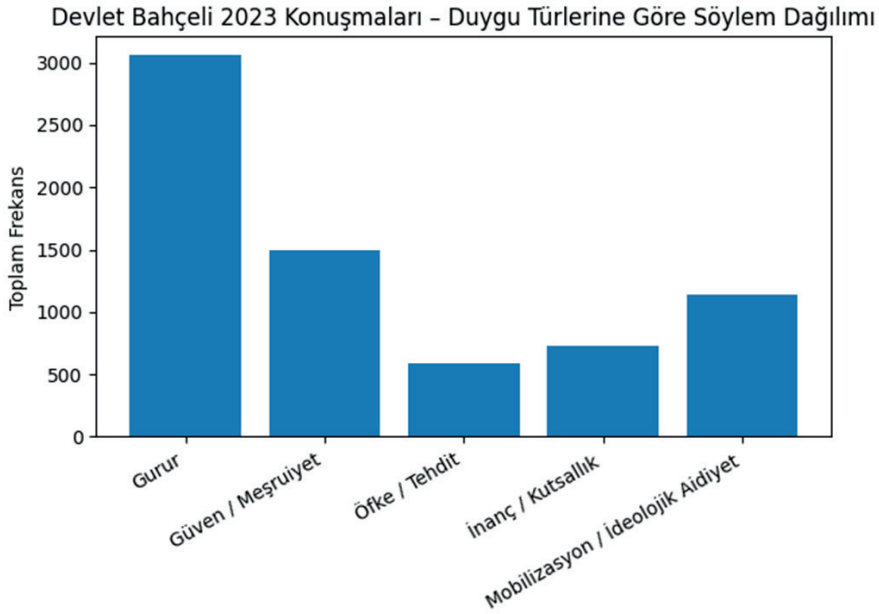
Ortaya çıkan tematik yapı, Devlet Bahçeli'nin 2023 yılı konuşmalarında milliyetçi ideolojinin beş ana eksen etrafında yoğunlaştığını göstermektedir:

- (i) kolektif ulusal kimlik,
- (ii) devlet ve siyasal otorite,

- (iii) ideolojik hareket ve ittifak,
- (iv) ötekileştirme ve tehdit algısı,
- (v) milli–dini meşruiyet.

Bu temalar birlikte ele alındığında, milliyetçi söylemin dağınık bir retorik üretimden ziyade, yüksek derecede tutarlı ve yoğunlaşmış bir ideolojik çekirdek etrafında yapılandığı görülmektedir. Tematik analiz, frekans bulgularını derinleştirerek söylemin yalnızca “ne söylendiğini” değil, nasıl bir siyasal dünya tasavvuru kurduğunu da ortaya koymaktadır.

Grafik 3. Duygu Analizi

Gurur (en baskın duygu)

En yüksek frekans “Gurur” kategorisinde ortaya çıkmaktadır. Türkiye, Türk, millet, cumhuriyet gibi kavramlar üzerinden inşa edilen bu duygu, milliyetçi söylemin pozitif kimlik ve aidiyet üretme kapasitesini göstermektedir. Söylemin merkezinde, kolektif özneye yönelik yüceltici ve onur verici bir anlatı bulunmaktadır.

Güven / Meşruiyet

İkinci en güçlü duygu kümesi, devlet, cumhur, cumhurbaşkanlığı, milli gibi kavramlarla şekillenen güven ve meşruiyet duygusudur. Bu durum,

milliyetçi söylemin yalnızca kimlik değil, aynı zamanda siyasal otoriteyi meşrulaştırıcı bir işlev gördüğünü ortaya koymaktadır.

Mobilizasyon / İdeolojik Aidiyet

Milliyetçi, hareket, ittifakı kavramları etrafında şekillenen bu kategori, söylemin eyleme çağırıcı ve örgütleyici yönünü temsil etmektedir. Milliyetçilik burada pasif bir kimlik değil, aktif bir siyasal aidiyet olarak sunulmaktadır.

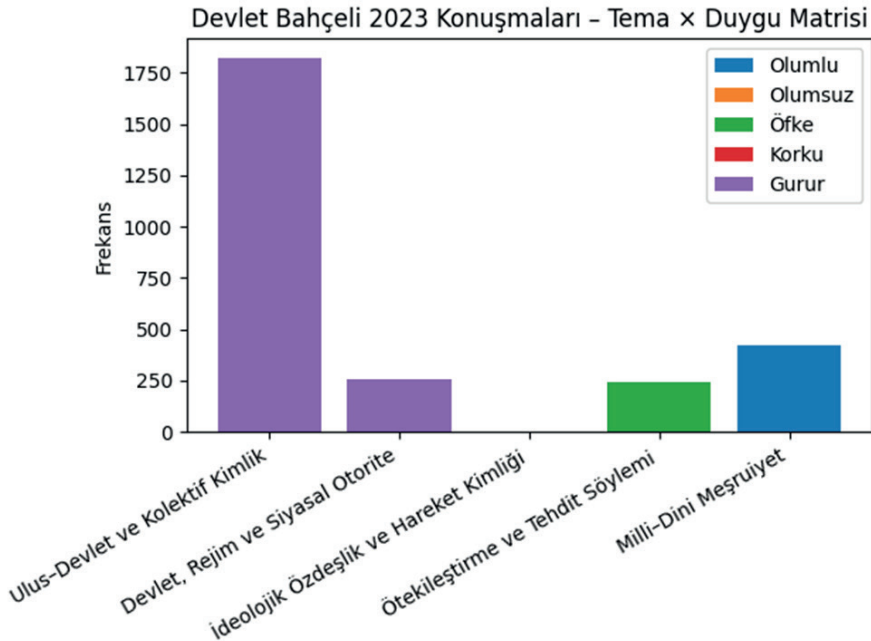
İnanç / Kutsallık

Allah ve aziz kavramları üzerinden ortaya çıkan bu duygu kümesi, milliyetçi ideolojinin dini ve ahlaki referanslarla desteklendiğini göstermektedir. Bu durum, söylemin seküler ulus anlatısını manevi bir meşruiyet zeminine eklemlediğini ortaya koymaktadır.

Öfke / Tehdit (nicel olarak sınırlı ama stratejik)

Zillet ve Kılıçdaroğlu kavramlarıyla temsil edilen bu kategori, nicel olarak daha düşük görünse de söylemin kutuplaştırıcı ve çatışmacı boyutunu yansıtmaktadır. Bu duygu, “biz” kimliğinin güçlendirilmesinde işlevsel bir karşıtlık üretmektedir.

Grafik 4. Tema x Duygu Matrisi

Grafik 4, duygusal kategorilerin tematik kümeler arasındaki dağılımını göstermektedir. Bulgular, milliyetçi söylemin ağırlıklı olarak gurur ve öfke etrafında yapılandığını; gurur duygusunun özellikle kolektif kimlik ve devlet olma temalarıyla güçlü biçimde ilişkilendiğini, buna karşılık öfke ve olumsuz duyguların ise ötekileştirme ve tehdit söylemi içerisinde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır.

Tablo 1. Tema x Duygu matrisi Duygu Dağılımı

Tema	Olumlu	Olumsuz	Öfke	Korku	Gurur
Ulus–Devlet ve Kolektif Kimlik	0	0	0	0	1824
Devlet, Rejim ve Siyasal Otorite	0	0	0	0	257
İdeolojik Özdeşlik ve Hareket Kimliği	0	0	0	0	0
Ötekileştirme ve Tehdit Söylemi	0	242	242	0	0
Milli–Dini Meşruiyet	422	0	0	0	0

Tablo 1’de sunulan tema x duygu matrisi, Devlet Bahçeli’nin 2023 yılı resmî konuşmalarında milliyetçi ideolojinin duygusal mimarisinin sistematik ve tematik olarak ayrıştığını göstermektedir. Bulgular, milliyetçi söylemin duygusal mobilizasyonunun homojen olmadığını; aksine her temanın farklı bir duygu rejimiyle birlikte üretildiğini ortaya koymaktadır.

Ulus–devlet ve kolektif kimlik teması, neredeyse tamamen gurur duygusu üzerinden inşa edilmektedir. “Türkiye”, “Türk”, “millet” ve “cumhuriyet” gibi kavramların yoğunluğu, milliyetçi ideolojinin öncelikle pozitif bir kolektif özne yaratmayı amaçladığını göstermektedir. Bu bulgu, milliyetçi söylemin kriz ve tehdit algısından ziyade, aidiyet ve ulusal onur üzerinden meşruiyet ürettiğine işaret etmektedir.

Devlet, rejim ve siyasal otorite teması da benzer biçimde gurur duygusuyla ilişkilidir; ancak bu gurur, kolektif kimlikten ziyade kurumsal ve egemenlik temelli bir çerçevede ortaya çıkmaktadır. “Devlet” ve “cumhurbaşkanlığı” gibi kavramlar, siyasal otoritenin ulusal iradenin doğal ve meşru temsilcisi olarak sunulduğunu göstermektedir. Bu durum, milliyetçi ideolojinin devlet-merkezli karakterini duygusal düzlemde de yeniden üretmektedir.

Buna karşılık, ötekileştirme ve tehdit söylemi teması, öfke ve olumsuz duygular etrafında yoğunlaşmaktadır. “Zillet” ve siyasal rakiplerin kişisel olarak adlandırılması, milliyetçi söylemin çatışmacı boyutunun korku üzerinden değil, ahlaki ve siyasal öfke üzerinden kurulduğunu göstermektedir. Özellikle korku duygusunun bu temada sınırlı kalması, söylemin pasifleştirici

bir tehdit anlatısından ziyade, mobilize edici bir karşıtlık üretmeye yöneldiğini ortaya koymaktadır.

Milli–dini meşruiyet teması ise olumlu duygularla ilişkilendirilmiştir. “Allah” ve “aziz” gibi kavramlar, siyasal söylemi yalnızca ideolojik değil, aynı zamanda ahlaki ve kutsal bir zemine taşımaktadır. Bu tema, milliyetçi ideolojinin seküler ulus anlatısını dini sembolizmle tamamlayan melez bir meşruiyet stratejisi izlediğini göstermektedir.

Genel olarak tablo, Devlet Bahçeli'nin milliyetçi söyleminin korku merkezli bir kriz söyleminden ziyade, gurur ve öfke ekseninde yapılandığını ortaya koymaktadır. Bu duygusal yapı, milliyetçi ideolojinin seçmen mobilizasyonunu pasif korku anlatılarıyla değil, aktif aidiyet ve karşıtlık üretimi yoluyla gerçekleştirdiğini göstermesi bakımından literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

5. Tartışma

Bu çalışma, Devlet Bahçeli'nin 2023 yılı resmî konuşmalarını frekans dağılımı, tematik analiz ve duygu analizi yöntemlerini birlikte kullanarak inceleyerek, milliyetçi ideolojinin söylemsel ve duygusal yapısını çok boyutlu biçimde ortaya koymayı amaçlamıştır. Bulgular, milliyetçi söylemin rastlantısal ya da yalnızca konjonktürel bir retorik üretimden ziyade, yüksek derecede tutarlı ve yoğunlaşmış bir ideolojik çekirdek etrafında yapılandığını göstermektedir. Bu durum, Van Dijk'ın (2006) ideolojilerin söylem yoluyla sistematik biçimde yeniden üretildiği yönündeki kuramsal yaklaşımıyla doğrudan örtüşmektedir.

Frekans analizi sonuçları, milliyetçi söylemin kavramsal merkezinin açık biçimde “Türkiye”, “Türk”, “millet”, “devlet” ve “cumhuriyet” gibi ulus–devlet odaklı kavramlar etrafında yoğunlaştığını ortaya koymuştur. Bu bulgu, Anderson'un (1983) ulusu “hayal edilmiş bir siyasal topluluk” olarak tanımlayan yaklaşımıyla uyumludur. Bahçeli'nin söyleminde ulus, soyut bir tahayyül değil; sürekli olarak adlandırılan, yüceltilen ve duygusal olarak beslenen bir kolektif özne olarak inşa edilmektedir. Bu durum, milliyetçi ideolojinin yalnızca normatif bir kimlik iddiası değil, söylem aracılığıyla sürekli yeniden üretilen bir siyasal gerçeklik olduğunu göstermektedir.

Tematik analiz, bu kavramsal yoğunlaşmanın beş ana eksen etrafında örgütlendiğini ortaya koymuştur: ulus–devlet ve kolektif kimlik, devlet ve siyasal otorite, ideolojik hareket ve ittifak, ötekileştirme ve tehdit söylemi ile milli–dini meşruiyet. Bu tematik yapı, Smith'in (1991) milliyetçi ideolojinin temel bileşenleri olarak tanımladığı ortak kimlik, kader duygusu ve tehdit algısıyla büyük ölçüde örtüşmektedir. Ancak çalışmanın özgün katkısı, bu

bileşenlerin söylem içinde nasıl hiyerarşik biçimde düzenlendiğini ve hangi temaların merkezî, hangilerinin tamamlayıcı işlev gördüğünü ampirik olarak göstermesidir. Özellikle ulus-devlet ve kolektif kimlik temasının açık ara baskın olması, milliyetçi söylemin merkezine “biz” kimliğinin yerleştirildiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, Billig’in (1995) “banal milliyetçilik” kavramıyla uyumludur; zira milliyetçilik burada olağanüstü bir kriz söylemi olarak değil, tekrar eden, kurumsal ve normalleştirilmiş bir siyasal dil olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahçeli’nin resmî konuşmaları, ulusal kimliği istisnai anlara özgü bir mobilizasyon aracı olmaktan çıkarak, süreklilik arz eden bir siyasal referans çerçevesine dönüştürmektedir.

Duygu analizi bulguları, milliyetçi söylemin duygusal mimarisine ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır. Analiz sonuçları, söylemin ağırlıklı olarak gurur ve öfke ekseninde yapılandığını; korku duygusunun ise görece sınırlı bir yer tuttuğunu göstermektedir. Marcus, Neuman ve MacKuen’un (2000) duygusal zeka modeli açısından değerlendirildiğinde, bu bulgu milliyetçi söylemin pasifleştirici bir tehdit anlatısından ziyade, aktif bir mobilizasyon stratejisi izlediğini düşündürmektedir. Gurur duygusu, kolektif kimliği güçlendirirken; öfke duygusu, siyasal karşıtlığı keskinleştirerek “biz” kimliğinin sınırlarını belirginleştirmektedir.

Tema × duygu matrisi, bu duygusal yapının temalar arasında homojen dağılmadığını açık biçimde ortaya koymuştur. Ulus-devlet ve kolektif kimlik teması neredeyse tamamen gurur duygusu üzerinden inşa edilirken, ötekileştirme ve tehdit söylemi teması öfke ve olumsuz duygularla ilişkilidir. Bu bulgu, Van Dijk’ın (2006) ideolojik kare yaklaşımında tanımladığı “bizim iyi yönlerimizin vurgulanması” ve “onların kötü yönlerinin öne çıkarılması” stratejisinin duygusal düzlemde nasıl işlediğini göstermektedir. “Biz” gururla yüceltilirken, “onlar” öfke ve aşağılayıcı söylemlerle konumlandırılmaktadır.

Millî-dini meşruiyet temasının olumlu duygularla ilişkilendirilmesi ise milliyetçi ideolojinin seküler ulus anlatısını dini ve ahlaki referanslarla tamamlayan melez bir meşruiyet stratejisi izlediğini göstermektedir. Bu durum, Bora’nın (2017) Türk sağında milliyetçiliğin devlet, düzen ve ahlak ekseninde şekillendiği yönündeki tespitleriyle uyumludur. Bahçeli’nin söyleminde din, bağımsız bir ideolojik alan olmaktan ziyade, milliyetçi kimliği güçlendiren tamamlayıcı bir unsur olarak işlev görmektedir.

Çalışmanın bulguları, milliyetçi söylemi popülizmin alt bir türevi olarak ele alan yaklaşımlara da eleştirel bir katkı sunmaktadır. Literatürde sıkça vurgulanan korku ve kriz merkezli popülist söylem modelinin aksine, Bahçeli’nin 2023 konuşmaları milliyetçi ideolojinin gurur ve aidiyet üretme kapasitesinin daha baskın olduğunu göstermektedir. Bu durum,

devlet-merkezli ve kurumsallaşmış milliyetçilik biçimlerinin, popülist dalgalanmalardan görece bağımsız bir söylem mantığına sahip olabileceğine işaret etmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, Devlet Bahçeli'nin 2023 yılı resmî konuşmalarında milliyetçi ideolojinin bilişsel (kavramlar), anlatısal (temalar) ve duygusal (duygu örüntüleri) boyutlarının birbirini tamamlayan bir bütünlük içinde yapılandığını ortaya koymaktadır. Milliyetçi söylem, bu bağlamda yalnızca siyasal bir iletişim aracı değil; kolektif kimliği, siyasal otoriteyi ve ideolojik sınırları yeniden üreten çok katmanlı bir söylemsel mekanizma olarak işlev görmektedir. Bu bulgular, lider söylemi, ideoloji ve siyasal duygu literatürüne Türkiye bağlamından ampirik ve teorik açıdan anlamlı bir katkı sunmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, Devlet Bahçeli'nin 2023 yılı resmî konuşmalarını çok katmanlı bir içerik analizi çerçevesinde inceleyerek, milliyetçi ideolojinin söylemsel ve duygusal yapısını ampirik olarak ortaya koymayı amaçlamıştır. Frekans dağılımı, tematik analiz ve duygu analizi yöntemlerinin birlikte kullanılması, milliyetçi söylemin yalnızca hangi kavramlar etrafında kurulduğunu değil, bu kavramların hangi tematik bağlamlarda ve hangi duygusal örüntülerle üretildiğini de görünür kılmıştır.

Bulgular, milliyetçi söylemin kavramsal düzeyde yüksek derecede yoğunlaşmış bir ulus-devlet çekirdeği etrafında yapılandığını göstermektedir. “Türkiye”, “Türk”, “millet”, “devlet” ve “cumhuriyet” gibi kavramlar, söylemin merkezinde yer alarak kolektif kimliğin ve siyasal meşruiyetin temel referans noktalarını oluşturmaktadır. Tematik analiz, bu kavramsal yoğunlaşmanın ulus-devlet ve kolektif kimlik, devlet ve siyasal otorite, ideolojik hareket ve ittifak, ötekileştirme ve tehdit söylemi ile milli-dini meşruiyet olmak üzere beş ana eksen etrafında örgütlendiğini ortaya koymuştur.

Duygu analizi ve tema × duygu matrisi bulguları, milliyetçi söylemin duygusal mimarisine ilişkin önemli bir sonuca işaret etmektedir: Söylem, ağırlıklı olarak korku merkezli bir kriz anlatısı üzerine değil, gurur ve öfke ekseninde kurulan bir mobilizasyon mantığı üzerine inşa edilmektedir. Kolektif kimlik ve devlet temaları gurur duygusuyla ilişkilendirilirken, ötekileştirme söylemi öfke ve olumsuz duygular üzerinden yapılandırılmaktadır. Bu durum, milliyetçi ideolojinin pasifleştirici bir tehdit söyleminden ziyade, aktif bir aidiyet ve karşıtlık üretme stratejisi izlediğini göstermektedir.

Çalışma, milliyetçi ideolojiyi popülizmin tali bir unsuru olarak ele alan yaklaşımlara eleştirel bir perspektif sunarak, devlet-merkezli ve kurumsallaşmış

milliyetçilik biçimlerinin kendine özgü bir söylem ve duygu mantığına sahip olabileceğini ortaya koymaktadır. Devlet Bahçeli'nin uzun süreli liderliği ve 2023 yılı gibi siyasal yoğunluğu yüksek bir dönemin seçilmesi, milliyetçi söylemin süreklilik ve istikrar boyutlarının analiz edilmesine olanak tanımıştır.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Analiz, tek bir liderin belirli bir yıla ait resmî konuşmalarıyla sınırlıdır. Ayrıca duygu analizi, sözlük temelli bir yaklaşım kullanılarak yürütülmüş olup, bağlamsal nüansların tamamını yakalama iddiası taşımamaktadır. Gelecek çalışmalar, farklı liderlerin söylemlerini karşılaştırmalı biçimde inceleyebilir; zaman serisi analizleriyle milliyetçi söylemin dönüşümünü takip edebilir ya da duygu analizinde bağlamsal ve derin öğrenme temelli yöntemleri içeren karma yaklaşımlar geliştirebilir. Sonuç olarak bu çalışma, milliyetçi ideolojiyi normatif bir tartışma konusu olmaktan çıkararak, ampirik olarak gözlemlenebilir, ölçülebilir ve duygusal olarak yapılandırılmış bir söylem pratiği olarak ele almakta; lider söylemi, ideoloji ve siyasal duygu literatürüne Türkiye bağlamından özgün ve bütüncül bir katkı sunmaktadır.

Kaynakça

- Anderson, B. (1983). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. Verso.
- Aytaç, A. A., & Elçi, E. (2014). Ideological construction of the politics of nationalism in Turkey: The Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), 1965–1980. *Nationalism and Ethnic Politics*, 20(2), 182–204.
- Babayev, A., & Jumayeva, L. (2025). The partisan politics of foreign policy: Explaining Turkey's nationalist turn and its involvement in the 2020 Karabakh war. *Cambridge Review of International Affairs*, 38(1), 48–70.
- Billig, M. (1995). *Banal nationalism*. Sage.
- Bora, T. (2017). *Türk sağının üç hâli*. İletişim Yayınları.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brubaker, R. (2017). Why populism? *Theory and Society*, 46(5), 357–385. <https://doi.org/10.1007/s11186-017-9301-7>
- Chilton, P. A., & Schäffner, C. (2002). Themes and principles in the analysis of political discourse. In P. A. Chilton & C. Schäffner (Eds.), *Politics as text and talk: Analytic approaches to political discourse* (pp. 1–44). John Benjamins.
- Chilton, P., & Schäffner, C. (2002). *Politics as text and talk: Analytic approaches to political discourse*. John Benjamins.
- Elçi, E. (2023). Right-wing populism and electoral discourse in Turkey: The 2023 general elections. *Turkish Studies*, 24(5), 673–692. <https://doi.org/10.1080/14683849.2023.2241127>
- Finlayson, A. (1998). Ideology, discourse and nationalism. *Journal of Political Ideologies*, 3(1), 99–118.
- Gnanapriya, S., & Anandan, K. (2025). Sentiment analysis in political discourse: Understanding public opinion from social media. *Discourse & Communication*, 19(1), 1–23.
- Grimmer, J., & Stewart, B. M. (2013). Text as data: The promise and pitfalls of automatic content analysis methods for political texts. *Political Analysis*, 21(3), 267–297. <https://doi.org/10.1093/pan/mps028>
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology* (2nd ed.). Sage.
- Liu, B. (2012). *Sentiment analysis and opinion mining*. Morgan & Claypool.
- Liu, D., & Ren, W. (2018). The appeal to political sentiment: An analysis of Donald Trump's and Hillary Clinton's speech themes and discourse strategies in the 2016 US presidential election. *Discourse, Context & Media*, 25, 143–152. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2018.05.003>

- Lucas, C., Nielsen, R. A., Roberts, M. E., Stewart, B. M., Storer, A., & Tingley, D. (2015). Computer-assisted text analysis for comparative politics. *Political Analysis*, 23(2), 254–277. <https://doi.org/10.1093/pan/mpu019>
- Marcus, G. E., Neuman, W. R., & MacKuen, M. (2000). *Affective intelligence and political judgment*. University of Chicago Press.
- Mudde, C. (2007). *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge University Press.
- Neuendorf, K. A. (2017). *The content analysis guidebook* (2nd ed.). Sage.
- Piñeiro-Naval, V. (2020). The content analysis methodology: Uses and applications in communication research on Spanish-speaking countries. *Communication & Society*, 33(3), 1–15.
- Randour, F., Perez, J., & Reuchamps, M. (2020). Twenty years of research on political discourse: A systematic review and directions for future research. *Discourse & Society*, 31(4), 1–24.
- Smith, A. D. (1991). *National identity*. University of Nevada Press.
- Van Dijk, T. A. (2002). Political discourse and ideology. *Doxa Comunicación: Revista Interdisciplinar de Estudios de Comunicación y Ciencias Sociales*, 1, 207–236.
- Van Dijk, T. A. (2006). Ideology and discourse analysis. *Journal of Political Ideologies*, 11(2), 115–140. <https://doi.org/10.1080/13569310600687908>
- Yılmaz, İ., & Bashirov, G. (2018). The AKP after 15 years: Emergence of Erdoganism in Turkey. *Third World Quarterly*, 39(9), 1812–1830. <https://doi.org/10.1080/01436597.2018.1447371>
- Young, L., & Soroka, S. (2012). Affective news: The automated coding of sentiment in political texts. *Political Communication*, 29(2), 205–231. <https://doi.org/10.1080/10584609.2012.671234>
- Zürcher, E. J. (2004). *Turkey: A modern history*. I.B. Tauris.

